

Anonymiserad version

Översättning

C-397/23 – 1

Mål C-397/23

Begäran om förhandsavgörande

Datum för ingivande:

29 juni 2023

Domstol som begär förhandsavgörande:

Sozialgericht Detmold (Tyskland)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

22 juni 2023

Klagande:

FL

Motpart:

Jobcenter Arbeitplus Bielefeld

Sozialgericht Detmold

[utelämnas]

Beslut

I målet

FL, [utelämnas] Bielefeld

klagande

[utelämnas]

m o t

Jobcenter Arbeitplus Bielefeld [utelämnas]

SV

motpart

Stadt Bielefeld Amt für soziale Leistungen -Sozialamt- [utelämnas]

intervenient

har 35:e avdelningen vid Sozialgericht Detmold den 22 juni 2023 [utelämnas] beslutat följande:

I. Målet förklaras vilande.

II. Följande fråga hänskjuts i enlighet med artikel 267 första och andra styckena i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt till Europeiska unionens domstol (EU-domstolen) med begäran om förhandsavgörande:

Ska unionsrätten tolkas så, att den utgör hinder för en nationell bestämmelse enligt vilken uppehållstillstånd för vård av barn endast ska beviljas en utländsk förälder till ett omyndigt ensamstående barn som har tyskt medborgarskap, om detta barn är stadigvarande bosatt i Tyskland, vilket får till följd att en unionsmedborgare i en medlemsstat inte har någon sådan rätt till uppehållstillstånd för vård av en minderårig unionsmedborgare som har medborgarskap i en annan medlemsstat än Tyskland?

Skäl:

[utelämnas]

A. Saken och omständigheterna i det nationella målet

I. Saken i det nationella målet

Parterna tvistar om huruvida klaganden, FL, har rätt till sociala förmåner enligt Zweites Buch Sozialgesetzbuch (volym II av socialförsäkringslagen) (nedan kallad SGB II) och Zwölftes Buch Sozialgesetzbuch (volym XII av socialförsäkringslagen) (nedan kallad SGB XII) för perioden från den 30 maj 2020 till den 28 februari 2021. För detta krävs enligt de nationella bestämmelserna i 7 § stycke 1 andra meningen led 2 b SGB II och i 23 § stycke 3 första meningen led 2 SGB XII att han har en uppehållsrätt som inte endast motiveras av att han söker arbete.

II. De omständigheterna i det nationella målet.

FL, som är född den 21 maj 1979, är polsk medborgare. Den 30 maj 2020 reste han in i Förbundsrepubliken Tyskland från Nederländerna tillsammans med sin sambo [utelämnas]. Hon hade innan dess rest in i Tyskland från Polen den 30 augusti 2015 och vistades bara en kort tid hos en väninna i Nederländerna – på grund av en konflikt med maken, som avled den 25 mars 2020. [FL:s sambo] är

också polsk medborgare. Den 27 november 2020 föddes deras gemensamma son utanför äktenskapet [utelämnas] i Bielefeld. Även han är polsk medborgare.

FL och [hans sambo och deras gemensamma son] ansöker om förmåner enligt SGB II hos motparten, Jobcenter Arbeitplus Bielefeld (arbetsförmedlingen i Bielefeld) (nedan kallad Jobcenter). Genom beslut av den 3 december 2020 och den 21 december 2020 beviljade Jobcenter [sambon] förmåner enligt SGB II för tiden från inresan den 30 maj 2020. Jobcenter beviljade sonen förmåner för tiden från födseln den 27 november 2020. [utelämnas] Genom avslagsbeslut av den 21 april 2021 avslog Jobcenter FL:s ansökan för den aktuella perioden från den 30 maj 2020 till den 28 februari 2021. Som motivering förklarade Jobcenter att FL inte hade rätt till förmåner enligt SGB II, eftersom han bara hade uppehållsrätt för att söka arbete. Han hade ingen annan uppehållsrätt än uppehållsrätt för att söka arbete som skulle kunna ge rätt till förmåner enligt SGB II. [utelämnas] [förklaring, se nästa stycke].

FL överklagade detta avslagsbeslut i rätt tid. Jobcenter avslog begäran om omprövning genom omprövningsbeslut av den 19 juli 2021. Som motivering förklarade Jobcenter på nytt att uppehållsrätt inte följer av 28 § stycke 1 första meningen led 3 i Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet (lagen om utlänningars vistelse, förvärvsarbete och integration i Tyskland) (nedan kallad AufenthG). [Sambon] befinner sig enligt Jobcenter i Förbundsrepubliken Tyskland sedan mer än fem år tillbaka och har permanent uppehållsrätt. FL reste för första gången in i Förbundsrepubliken Tyskland den 30 maj 2020. [utelämnas] [Enligt nationell rätt har FL inte uppehållsrätt som familjemedlem eller som person som står sambon nära.] Uppehållsrätten följer vidare inte heller av 11 § stycke 14 första meningen i Gesetz über die allgemeine Freizügigkeit von Unionsbürgern (lagen om fri rörlighet för unionsmedborgare (nedan kallad FreizügG/EU) [i vilken hänvisas till AufenthG] jämförd med 28 § stycke 1 första meningen led 3 AufenthG, eftersom rättigheten endast avser minderåriga tyska medborgare och FL:s son bara har polskt medborgarskap. Någon uppehållsrätt följer inte heller av EU-domstolens dom C-181/19 och av förordning (EU) nr 492/2011, eftersom FL:s son inte är i skolåldern. 28 § AufenthG ska med hänsyn till artikel 4 i förordning (EG) 883/2004 inte ges en europarättskonform tolkning som innebär att även en ogift far till en unionsmedborgare som inte är i skolåldern ska ha uppehållsrätt. Sambons rätt till fri rörlighet och vistelse omöjliggörs i själva verket inte av att den ogifte fadern inte får några sociala förmåner enligt SGB II.

Mot detta väckte FL talan den 12 augusti 2021.

I förfarandet har han i huvudsak gjort gällande att en uppehållsrätt följer av 28 § stycke 1 första meningen led 3 AufenthG jämförd med artikel 6 i Grundgesetz (den tyska grundlagen) och artikel 8 i den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna (nedan kallad Europakonventionen). En begränsning till ”tyska medborgare” av rätten till familjeåterförening för utövande av vårdnad strider mot unionsrätten och utgör oskäligt missgynnande och en inskränkning av

den fria rörligheten. Av 11 § stycke 14 första meningen FreizügG/EU jämförd med 28 § stycke 1 första meningen led 3 AufenthG jämförd med artikel 6 i den tyska grundlagen och artikel 8 i Europakonventionen följer en rätt till likabehandling.

Jobcenter och intervenienten, som är Stadt Bielefeld Amt für soziale Leistungen -Sozialamt- (staden Bielefelds myndighet för sociala förmåner, socialbyrån), har i förfarandet gjort gällande att ingen uppehållsrätt kan följa av 28 § stycke 1 första sidan led 3 AufenthG, eftersom denna enligt lydelsen bara är tillämplig på ”tyska medborgare” och inte på ”unionsmedborgare”. Det är en naturlig följd av den nationella lagstiftningen om invandring och uppehållsrätt att det görs åtskillnad mellan ”tyska medborgare” och ”utlänningar”. Bestämmelsen i fråga strider inte mot unionsrätten. Den fråga som ställs, nämligen om den omständigheten att uppehållstillstånd inte beviljas en unionsmedborgare som har vårdnadsrätt för ett ommyndigt barn som har rätt till fri rörlighet, är medborgare i en medlemsstat och bor i Tyskland utgör diskriminering, är omtvistat i rättspraxis från de högre instanserna. Eftersom rättspraxis från de högre instanserna inte är enhetlig och i avsaknad av avgöranden i högsta instans är det inte möjligt att ändra det tidigare beslutet och meddela ett partiellt medgivande.

III. Tillämplig nationell rätt

De tillämpliga nationella bestämmelserna har följande lydelse:

28 § AufenthG i dess lydelse enligt lagen av den 27 juli 2015 (BGBI. I, s. 1386).

- 1) ¹Uppehållstillstånd ska utfärdas för
1. utländsk make eller maka till en tysk medborgare,
 2. utländskt minderårigt ogift barn till en tysk medborgare,
 3. utländsk förälder till en minderårig ogift tysk medborgare för utövande av vårdnad,

om den tyske medborgaren vistas stadigvarande i Tyskland. [utelämnas]

[utelämnas]

[utelämnas] [reglering av närmare detaljer]

11 § Gesetz über die allgemeine Freizügigkeit von Unionsbürgern (FreizügG/EU) (lagen om fri rörlighet för unionsmedborgare) i dess lydelse enligt lagen av den 24 november 2020 (BGBI. I, s. 2416), ändrad genom artikel 1 i lagen av den 12 november 2020

...

14) ¹Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet (lagen om utlänningars vistelse, förvärvsarbete och integration i Tyskland) är även tillämplig när den ger en mer fördelaktig rättslig ställning än denna lag. [utelämnas]

7 § SGB II i dess lydelse till den 31 december 2020 enligt lagen av den 30 november 2019 (BGBl. I, s. 1948).

1) ¹Följande personer har rätt till förmåner enligt denna volym:

1. personer som har fyllt 15 år men som ännu inte har uppnått den åldersgräns som avses i 7a §.
2. personer som har arbetsförmåga.
3. personer som är hjälpbehövande, och
- 4 personer som stadigvarande vistas i Förbundsrepubliken Tyskland (förmånsberättigade personer som har arbetsförmåga).

²Följande personer är undantagna:

1. Utlänningar som inte är anställda eller egna företagare i Förbundsrepubliken Tyskland och som inte omfattas av rätten till fri rörlighet enligt 2 § stycke 3 (FreizüG/EU), och deras familjemedlemmar, under de tre första månaderna av deras vistelse.
2. Utländska medborgare
 - a) som inte har uppehållsrätt,
 - b) vars uppehållsrätt endast följer av syftet att söka arbete, eller
 - c) som har uppehållsrätt – enbart eller parallellt med uppehållsrätt enligt led b – enligt artikel 10 i Europaparlamentets och rådets förordning nr 492/2011 av den 5 april 2011 om arbetskraftens fria rörlighet inom unionen (EUT L 141, 2011, s. 1), som har ändrats genom förordning (EU) 2016/589 (EUT L 107, 2016, s. 1), samt deras familjemedlemmar

[utelämnas]

[utelämnas] ⁴Med avvikelse från andra meningen led 2 får utlänningar och deras familjemedlemmar förmåner enligt denna volym, om de vistas stadigvarande i Tyskland sedan minst fem år tillbaka. [utelämnas]

...

7 § SGB II i dess lydelse från den 1 januari 2021 enligt lagen av den 9 december 2020 (BGBl. I, s. 2855).

Förmånsberättigade

1) [utelämnas]

[utelämnas]

[utelämnas [motsvarar den lydelse som gällde till den 31 december 2020]

²Följande personer är undantagna:

1. Utlänningar som inte är anställda eller egna företagare i Förbundsrepubliken Tyskland och som inte omfattas av rätten till fri rörlighet enligt 2 § stycke 3 FreizügG/EU och deras familjemedlemmar, under de tre första månaderna av deras vistelse.

2. Utländska medborgare

a) som inte har uppehållsrätt eller

b) vars uppehållsrätt endast följer av syftet att söka arbete,

samt deras familjemedlemmar

[utelämnas]

[utelämnas [motsvarar den lydelse som gällde till den 31 december 2020]

...

23 § SGB XII i dess lydelse till den 31 december 2020 enligt lagen av den 22 december 2016 (BGBl. I, s. 3155).

1) ¹ Utlänningar som faktiskt uppehåller sig i landet ska garanteras bistånd för att täcka levnadsomkostnaderna, bistånd vid sjukdom, bistånd vid graviditet och moderskap samt bistånd för att få tillgång till vård enligt denna volym. ²Bestämmelserna i fjärde kapitlet påverkas inte. ³I övrigt kan socialt bistånd beviljas när det är motiverat med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. ⁴Begränsningarna i första meningen gäller inte utlänningar som har permanent uppehållstillstånd ("Niederlassungserlaubnis") eller tidsbegränsat uppehållstillstånd ("befristeter Aufenthaltstitel") och som avser att stadigvarande vistas i Förbundsrepubliken Tyskland. ⁵Bestämmelser om att andra sociala biståndsförmåner än dem som avses i den första meningen ska utbetalas påverkas inte.

2) [utelämnas]

3) ¹Utlänningar och deras familjemedlemmar får inga förmåner enligt stycke 1 eller enligt fjärde kapitlet, om

1. de inte är anställda eller egna företagare i Förbundsrepubliken Tyskland och inte omfattas av rätten till fri rörlighet enligt 2 § stycke 3 (FreizüG/EU), under de tre första månaderna av deras vistelse.

2. de inte har uppehållsrätt eller deras uppehållsrätt endast motiveras av att de söker arbete.

3. de har uppehållsrätt – enbart eller parallellt med uppehållsrätt enligt led 2 – med stöd av artikel 10 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 492/2011 av den 5 april 2011 om arbetskraftens fria rörlighet inom unionen (EUT L 141, 2011, s. 1), som har ändrats genom förordning (EU) 2016/589 (EUT L 107, 2016, s.1), eller

4. de har rest in för att få socialt bistånd.

[utelämnas]

[utelämnas] [begränsat bistånd fram till utresan, i regel för högst en månad]

⁷Med avvikelse från första meningen leden 2 och 3 får utlänningar och deras familjemedlemmar förmåner enligt stycke 1 första och andra meningen, om de vistas i Tyskland sedan minst fem år tillbaka utan väsentligt avbrott. [utelämnas]

...

23 § SGB XII i dess lydelse från den 1 januari 2021 enligt lagen av den 9 december 2020 (BGBI. I, s. 2855).

[utelämnas]

[utelämnas] [motsvarar den lydelse som gällde till den 31 december 2020]

3) ¹Utlänningar och deras familjemedlemmar får inga förmåner enligt stycke 1 eller enligt fjärde kapitlet, om

1. de inte är anställda eller egna företagare i Förbundsrepubliken Tyskland och inte omfattas av rätten till fri rörlighet enligt 2 § stycke 3 FreizüG/EU, under de tre första månaderna av deras vistelse.

2. de inte har uppehållsrätt eller deras uppehållsrätt endast motiveras av att de söker arbete, eller

3. de har rest in för att få socialt bistånd.

[utelämnas]

[utelämnas] [begränsat bistånd fram till utresan, i regel för högst en månad] ⁷Med avvikelse från första meningen led 2 får utlänningar och deras familjemedlemmar förmåner enligt stycke 1 första och andra meningen, om de vistas i Tyskland sedan minst fem år tillbaka utan väsentligt avbrott. [utelämnas]

...

Artikel 8 i Europakonventionen [utelämnas]

1. Var och en har rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv [utelämnas]

[utelämnas]

Artikel 6 i den tyska grundlagen [utelämnas]

[utelämnas]

[utelämnas] [skydd av äktenskap och familj, samma villkor för barn inom och utom äktenskapet]

B. Begäran om förhandsavgörande och tolkningsfrågornas betydelse för utgången i målet.

Sozialgericht Detmold är visserligen i egenskap av försäkringsdomstol i första instans inte skyldig att begära ett förhandsavgörande, eftersom det är möjligt att överklaga avgöranden från Sozialgericht vid Landessozialgericht och vid Bundessozialgericht. Sozialgericht Detmold anser emellertid att det – för att påskynda förfarandet och för att klargöra den rättsfråga som har besvarats på olika sätt i Landessozialgerichts praxis i högre instans – är på sin plats att begära ett förhandsavgörande redan inom ramen för förfarandet i första instans för att få klarhet i huruvida en sådan nationell lagstiftning strider mot artikel 18 FEUF, artiklarna 20, 21.2 och 33.1 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, förordning (EG) nr 987/2009, direktiv 2004/38/EG eller andra unionsrättsliga bestämmelser som EU-domstolen har tagit under övervägande.

Sozialgericht Detmold vill påpeka att tolkningen av denna rättsfråga skiljer sig åt avsevärt i nationell praxis i de högre instanserna. [utelämnas] [hänvisningar till praxis från Sozialgericht där förbjuden diskriminering i den mening som avses i artikel 18 FEUF har ansetts föreligga eller inte föreligga, se hänvisningarna i beslutet från Bundesverfassungsgericht] Även Bundesverfassungsgericht har förklarat att det är omtvistat i praxis från Landessozialgericht och i doktrinen huruvida 11 § stycke 1 elfte meningen FreizügG/EU i dess lydelse till den 23 november 2020 (sedan den 24 november 2020: 11 § stycke 14 första meningen FreizügG/EU) jämförd med 28 § stycke 1 första meningen led 3 AufenthG och artikel 18 första stycket FEUF kan ge en förälder som har vårdnadsrätt för en minderårig unionsmedborgare uppehållsrätt på grund av att denna förälder medföljer den andra föräldern (Bundesverfassungsgericht, beslut av den 4 oktober 2019 – 1 BvR 1710/18

[https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Downloads/DE/2019/10/rk20191004_1bvr171018.html] 2019, 27335 punkt 12).

I. Tillämplig unionsrätt

Sozialgericht Detmold anser att följande unionsbestämmelser har betydelse för utgången i målet: artikel 18 FEUF, artiklarna 20, 21.2 och 33.1 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, Europaparlamentets och rådets förordning av den 16 september 2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier. Om EU-domstolen anser att ytterligare unionsbestämmelser är relevanta ska även dessa göras till föremål för begäran om förhandsavgörande.

II. Huruvida tolkningen av unionsrätten har betydelse för utgången i det nationella målet.

De frågor som hänskjuts med begäran om förhandsavgörande har betydelse för utgången i målet. Om frågan besvaras jakande ska FL [utelämnas] – i varje fall för tiden från det att den gemensamma sonen föddes den 27 november 2020 – i princip ha rätt till förmåner. Av 28 § stycke 1 första meningen led 3 AufenthG skulle följa en materiell uppehållsrätt som utgör en uppehållsrätt i den mening som avses i 7 § stycke 1 andra meningen led 2 b SGB II och 23 § stycke 3 första meningen led 2 SGB XII och som följer inte enbart av syftet att söka arbete. Talan skulle således delvis vinna bifall i första instans, med hänsyn till de faktiska omständigheterna och tvisten. Om frågan besvaras nekande ska talan ogillas med hänsyn till de faktiska omständigheterna och tvisten. Tvisten har också den anknytning till unionsrätten som krävs för att ett förhandsavgörande ska kunna begäras, eftersom det rör sig om villkoren för sociala förmåner för en unionsmedborgare som efter att ha flyttat till Förbundsrepubliken Tyskland begär att bli behandlad på samma sätt som tyska medborgare med hänvisning till utövandet av vårdnad och gör gällande att den nationella bestämmelsen strider mot unionsrätten.

Besvärshänvisning:

[utelämnas]